

СУДСКИ ИМУНИТЕТ СТРАНЕ ДРЖАВЕ

О судском имунитету стране државе у грађанско правном спору пред домаћим судом одлучује се по начелу релативног „рестриктивног“ имунитета и применом правила међународног обичајног права.

Из образложења:

„Поднетом тужбом тужилац је тражио да се тужена страна држава обавезе на предају у државину земљишта - катастарских парцела 25112/1 и 25112/2 КО Савски венац које је, по наводима тужбе, припојено суседној парцели и сада је део ограђеног комплекса у ком је смештена резиденција амбасадора тужене стране државе. Тужба је достављена дипломатском представништву тужене у Републици Србији. У свом поднеску дипломатско конзуларно представништво тужене се изјаснило да објекат и земљиште држи по основу уговора о закупу закљученог са власником и да се закупљене непокретности користе као простор дипломатске мисије и резиденције амбасадора. Приликом даље доставе писмена амбасадор тужене државе се позвао на дипломатски имунитет по Бечкој конвенцији о дипломатским односима и одбио пријем писмена.

Одредбом члана 26. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Србије“, бр. 125/04 и 111/09), важећег у време подношења тужбе, прописано је да у погледу надлежности домаћих судова за суђење странцима који уживају имунитет у Републици Србији и за суђење страним државама и међународним организацијама важе правила међународног права. Према ставу 2. ове одредбе, у случају сумње у постојање и обим имунитета, објашњење даје орган надлежан за послове правде.

Према објашњењу Министарства правде, за суђење страним државама и међународним организацијама важе правила међународног права, под којим се подразумевају одредбе међународних уговора, међународни обичаји и општеприхваћена правила међународног права. Република Србија није ратификовала ни један међународни уговор којим се регулише питање судског имунитета страних држава и зато се примењују међународни обичаји и општеприхваћена начела међународног права. Као општеприхваћено начело међународног права у новије време прихвата се теорија рестриктивног имунитета, по којој се имунитет страни држави признаје у зависности од природе правног посла у којем учествује - судски имунитет се страни држави признаје у случају да она делује као носилац суверенитета, односно када су у питању акти јавног карактера, а не и у случају када су у питању акти комерцијалног карактера. Страној држави не мора се признати судски имунитет и по другим основама - када је предмет поступка непокретност на територији државе суда или када се страна држава одрекла судског имунитета, изричито или прећутно (подношењем одговора на тужбу или упуштањем у расправљање без истицања приговора имунитета). Просторије дипломатске мисије су по члану 22. став 3. Бечке конвенције о дипломатским односима неповредиве и не могу бити предмет претреса, реквизиције, заплене нити мера извршења.

Нижестепени судови су одбацили поднету тужбу и укинули све спроведене радње. По налажењу првостепеног суда, тужена држава се преко свог опуномоћеног амбасадора у Републици Србији позвала на имунитет који јој признаје Бечка конвенција о дипломатским односима и зато не може бити странка у поступку. Другостепени суд је одбио жалбу тужиоца и потврдио првостепено решење о одбацивању тужбе, са образложењем да је у погледу правног основа имунитета и привилегија дипломатских

представника доминантна теорија функционалне потребе, која свој основ има у разлозима практичне природе и изражена је у преамбули Бечке конвенције о дипломатским односима по којој привилегија имунитета има за циљ обезбеђење успешног функционисања дипломатских мисија. И по схватању тог суда, тужена држава не може бити странка у овом поступку јер ужива судски имунитет у односу на постављени тужбени захтев, с`обзиром да спорно земљиште припада њеној дипломатској мисији и не би могло бити предмет извршења - одузимања и предаје тужиоцу све док се користи за потребе мисије.

По налажењу Врховног касационог суда, основано се изјављеном ревизијом указује на погрешну примену материјалног права, због које чињенично стање није у потпуности и правилно утврђено.

По новијој теорији релативног (рестриктивног) имунитета, страни држави је ускраћен судски имунитет у случају када она делује у приватом или комерцијалном својству. Начело ограниченог судског имунитета (рестриктивну) концепцију прихватила је и Конвенција о јурисдикционом имунитету држава и њихове имовине коју је 2.12.2004. године усвојила Генерална скупштина Уједињених Нација. Иако ова Конвенција још увек није ступила на снагу, нити је исту ратификовала Република Србија, одредбе које она садржи могу се применити као правило међународног обичајног права јер „одражавају међународно обичајно право“ (пресуда Европског суда за људска права Чудак против Литваније), односно представља „кодификацију међународног обичајног права“ (предмет Европског суда за људска права Радуновић и други против Црне Горе). Одредбом члана 13. ове Конвенције предвиђено је да се држава, уколико се државе уговорнице не договоре другачије, не може позвати на имунитет од надлежности суда друге државе која је иначе компетентна у поступку који се односи на било које право или интерес државе за поседовање или коришћење, или било коју обавезу државе која произилази из њеног интереса поседовања или употребе непотребне имовине која се налази у држави форума (суда).

Нижестепени судови у овом поступку, који за предмет има непокретност на територији Републике Србије, судски имунитет тужене државе нису ценили у складу са изложеним правилима међународног обичајног права, израженим у Конвенцији Уједињених Нација о јурисдикционом имунитету држава и њихове имовине, и правилном оценом мишљења надлежног министарства о могућим основима за непризнавање имунитета. Позивање судова на Бечку конвенцију о дипломатским односима нема значаја за судски имунитет тужене стране државе, јер се овај међународни уговор не бави имунитетом држава већ имунитетом дипломатских и конзуларних преставника“.

(Сентенца из решења Врховног касационог суда Рев 942/2019 од 14.3.2019. године, утврђена на седници Грађанског одељења од 10.12.2019. године)